

VI.

ET GRUNDTVIG-DIGT FRA EGELYKKE-TIDEN

En skitse.

Af Hans Degen.

Da Grundtvig i foråret 1805 brød op fra hovedstaden for over fædrenehjemmet i Udby at begive sig til sin nye kondition som huslærer på Egelykke, var hans rejsehumør alt andet end præget af tilfredshed med tingenes tilstand og af lyst til den gerning, der forestod ham. Kun nødtvunget havde han besluttet sig for huslærergerningen, fordi den kunne sætte ham i stand til at leve »utrængt« og til at betale den gæld, han havde pådraget sig. Dog disse goder modsvarede sig rigtigt nok til gengæld af de ulemper, at han måtte tage ophold på det i hans øjne så isolerede Langeland — langt fra hovedstaden og de mennesker, der var ham kære. Intet under, at nødvendigheden af at tage slig huslærergerning på sig måtte stå for ham som en forstyrrelse af alle hans planer — huslærergerningen er ved anden lejlighed af ham betegnet med ordet »slaveri« — og »rimelig« ødelagde hans munterhed.

Fra marts 1805 til maj 1808 opholdt Grundtvig sig som bekendt på Egelykke, og livet der, den daglige omgang med husets frue, den 28-årige *Constance Steensen de Leth*, blev for den kun 22-årige cand. theol. og vordende skjald

»mødet med kvinden« — det møde, der så ofte har vist sig at være af afgørende betydning for digteren både som menneske og digter.

Medens mødet med kvinden førte en Johannes Ewald ud i social tilbagegang og undergang, medens det for en tid lammede en Poul Martin Møllers skabende evner, så vakte Grundtvigs møde med Fru Constance Steensen de Leth — ved den skuffelse og smerte, dette møde og dets forløb i sig selv indebar — en formelig revolution i det Grundtvigske sind — med det resultat, at nye og rigere kilder kom til udspring.

Da Grundtvig kom til Egelykke, havde hans tid og studier i et par år været beslaglagt af historien, det nordiske sprog og sagaerne, men det milieu, af hvilket han var udsprunget, havde vel ham ubevidst i følelig grad lagt sig hindrende i vejen for den fulde forståelse og udnyttelse af det læste. En dybtgående, for slet ikke at tale om en digterisk betagelse af sagaernes og den nordiske gudelæres skønhedsværdier var næppe den rationalistisk indstillede teologs sag; fætterens, Henrik Steffens', ildnende tale havde da heller ikke kunnet åbne Grundtvigs sind for en virkelig følelsesbetonet tilegnelse af stoffet. Der skulle kraftigere påvirkning til for at vække den fornuftsskoled, tungtgrubende Grundtvig end den romantisk-sværmeriske Oeh-lenschläger.

Hos Grundtvig slog forhold, der blev givet udefra gennem tidens strømninger og tanker, ikke til, men der udkrævedes et følelsesliv, der måtte skabes indefra, fødes i Grundtvigs eget sind.

Og som hans forhold til fortiden og dens overleveringer endnu ikke var afklaret, således var også hans stilling til kristendommen endnu i vid udstrækning alene baseret på det fra den fædrene præstegård, fra latinskolen og fra Universitetet overleverede fornuftsbetonede grundlag.

Ganske på tilsvarende måde må hans personlige og sociale fremtræden på dette tidspunkt karakteriseres som

værende i støbeskeen. I sin omgang med mennesker var han sky og tilbageholdende, så *rétiré*, at end ikke hans fætter, Henrik Steffens, havde noget egentligt indtryk af personen Grundtvig. Grundtvig erkendte da også selv sin mangel på kendskab til den finere verdens omgangsformer. En sådan erkendelse, parret med bevidstheden om et mere end almindeligt fond af viden, og utvivlsomt også i for-
ening med en mere eller mindre fremtrædende hævden af og tro på eget værd, der så ofte forekommer hos mænd af virkeligt åndeligt format allerede i deres ubemærkede livsafsnit, har dels gjort ham kejtet og undseelig i almindelighed, dels brøst og ukonventionelt afvisende over for fremmedes endog venlige og uegennyttige tilnærmelser. Ærekært har han vogtet over sig selv og været tilbøjelig til endog i den uskyldigste spøg at kunne finde sårende pile, således som tilfældet hyppigt er hos en ikke afbalanceret natur.

Helt menneskeligt har Grundtvig selvsagt ved sin ankomst til Egelykke været nysgerrig efter at mødes med sit kommende herskab. Hans forventninger til dette møde har dog næppe været store; forhandlingerne om hans ansættelse og de krav, der stilledes, havde jo ikke været ganske gnidningsløse, og selv kunne han nok ikke sige sig helt fri for et vist anstrøg af et P. A. Heibergsk, M. C. Bruunsk eller Riegelsk syn på adelen og dens stilling i samtiden.

Grundtvig har formentlig ikke været mange stunder om at danne sig et indtryk af *Carl Frederik Steensen de Leth* og at lodde dybden af denne typiske landjunkers værd. Derimod har mødet med Fru Constance — husets frue — sikkert straks givet Grundtvig stof til eftertanke, thi han stod her over for en kvindetype, der uden større fare for fejltagelse kunne siges at være ham ny og aldeles ukendt.

Foruden — ifølge samtidige skildringer — at være smuk var Fru Steensen de Leth i besiddelse af en særegen gave til at omgås mennesker, forstå dem i deres glæder og van-

skeligheder, hvorhos hun var ganske fri for den fornemme nedladdenhed, der ikke sjældent forefandtes hos hendes standsfæller. Utvivlsomt har hendes galliske afstamning forlenet hende med et livligt, elegant væsen og en charmerende fremtræden. Endvidere var Egelykkes herskerinde, målt med sin samtids alen, i usædvanlig grad i besiddelse af den dannelse, der hidrører fra en mere omfattende æstetisk kundskabstilegnelse, ligesom hun i tale og anskuelser bar præg af den omhu, hendes fader, kammerherre Fabritius de Tegnagel, havde haft for sine børns uddannelse.

I Fru Constance har den unge Grundtvig således mødt en kvinde, der, foruden at gøre indtryk ved sine kvindelige ynder, også har kunnet gøre sig bemærket ved at følge de Grundtvigske tankebaner længere end vanligt for andre kvinder, han hidtil havde truffet på sin vej. Ret hurtigt er hans tanker i højere og højere grad blevet beskæftiget med husets frue, og mange uger er ikke gledet hen, før forelskelsen ganske har haft ham i sin magt og påtvunget ham en ganske anden indstilling til kvinden end hidtil. Den omkalfatring, der har fundet sted, ses bedst deraf, at han nøgternt og reflekterende kan skrive om sit forhold til præstedatteren Lise Blicher, for hvem han i året 1804 havde vist interesse: »Selv er Jeg nu kommen saavidt — det være nu ved oftere Beskuelse, og mere Omgang, eller ved stændig Tænken —, at Jeg selv ved hendes Side kan tænke Mig lykkelig endog ved Armod, naar den ey blev alt for trykkende; men når talen senere bliver om Fru Constance Steensen de Leth og hans følelser for hende, da er det ganske andre toner — for ikke at sige næsten Ewaldske klange om en Arendse — der lyder: »O! Gud! hvad skulde Jeg her? Hvi skulde Jeg saaledes faa mine forvovne Tvivl om Kærligheds Realitet opløste? Hvi skulde Jeg lære at kende denne overjordiske tryllende Gestalt, for at se den flygte? Hvi var, hvi er Jeg ikke, som Jeg før troede, kold og ufølsom? Hvi skød din Haand Mig ud paa det stormende Hav, og bød Mig tumles hen ad de brusende

Bølger, uden engang at have et Land i Sigte, Jeg ved min Kæmpen og Stræben kunde haabe at naa? — Dog, forvovne Spørgsmaale, tør vel Jeg Midde trætte med den Evige?... Jeg kom her. Jeg læste i den hulde Kvindes Øje, og hvad var vel al Verdens Bøger mod det? Hvad kunde Jeg i dem faa at vide, der var Mig saa kært, som Synet af hendes paa Mig med Ømhed hvilende Blik? Hvad var Læsning og Tale mod taus Stirren paa den Hulde? det som den matte Lampe er mod den straalende Sol. Hvad var min højeste Triumf selv som Forfatteres Ypperste, mod et sagte Tryk af hendes Haand, ved hvilken hver min Glandel bævede af Fryd, ved hvilket en Himmel af Salighed syntes at gyde sig fra hver hendes Fingerspidse i mit aabne, svælgende Bryst? O! end bløder mit Hjerte, end rinder Taaren paa min blege Kind, ved Mindet om den navnløse Fryd, Jeg var uforsigtig nok til at gribe.«

Sommermånederne 1805 er næppe gået til ende, før Grundtvig fuldstændigt har mistet herredømmet over sit hjerte, og i de følgende efterårsmåneder har han grublende og oprevet i sind forsøgt at klargøre sig sin stilling. Mangen en nattestund har han fra sit kammer i Egelykkes østlige fløj stirret håbløst ud i efterårsnatten. Tankerne er da gledet tilbage til mere fredfyldte stunder i København, til slægt og venner. Sære menneskeligt har han følt trang til at betro sig — ikke til en dagbog som så ofte før — men til en medskabning, der ville føle med ham i hans kummer. Han har da erindret sig, at studiekammeraten *Laurits Christian Huulegaard*, nu cand. theol. og huslærer på Fyn, ved deres adskillelse gav ham et af de i hine tider så yndede venskabs-minde-blade og anmodede ham om at sende det tilbage med en eller anden hilsen til erindring.

Grundtvig har da fundet hint blad frem fra dets gemme og skrevet:

Urda velsignende bød
Mig Skabningens Under at skue,
I Mig fluks Kærlighed gød
Sin blussende svømmende Lue.

Verand misundelig bød
Mig selv for Naturen at grue,
Tomheds den evige Død
Fremspiret af Kærligheds Lue.

Skulda husvalende bød
Mig mindre for Savnet at grue,
Sødme i Kalken udflød
Fra Venskabs den mildere Luc.

Venskab! til din hulde Barm
Flygter da mit knuste Hjerte.
Lad det glemme i din Arm,
At engang det mer begerte.
Naar da Taarer Øyet væde
Naar Jeg mindes tabte Fryd
Skal dog Venskabs Trøstelyd
Skabe vemodblandet Glæde.

Ven! Naar de Ord Du beskuer
Som tyde paa tærende Luer,
Lad til dit Øre da trænge
Mit Indres de dybere Lyde,
Der fra de strammede Strænge
Saa sørgelig svage frembæve
En Taare fra Øyet nedflyde,
Et Suk fra dit Hjerte sig hæve,
Ved Tanken om Mig og min Kval.

d: XX^{de} Oktbr
MDCCCV.

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Som det vil ses, bygger Grundtvig digtets første halvdel op over den nordiske mytologis beretning om de tre norner: Urda, det som var — Verand, det som er — Skulda, det som skal blive. Her som så ofte senere i Grundtvigs liv bruges mytologien som middel til at tolke tanker og følelser.

Urda har ladet ham skue »Skabningens Under« — kvinden, hans Constance. Kærligheden har lammet hans sind og tanke, »den blussende svømmende Lue« formår han ej at dæmpe, langt mindre at slukke — han som tidligere så overmodigt troede, at have sinnet, kærligheden under kølig og nøgtern kontrol. Det er blevet ham nagende visshed, at kvinden — ægteskabet — ikke er til »blot for Selskabs og Kønsdriftens Skyld«, nej, forholdet til kvinden er en højere gådefuld magt, for hvilken han slagen må ligge under, en magt, som han nu pinefuldt sanser som den ham af nornen tilmålte, forudbestemte og uafvendelige skæbne.

Verand — nuet — kan ikke ændre denne hans skæbne, thi Verand kan ikke handle uafhængigt af fortiden, Urda. Nornen kan kun lade ham føle gruet ved den skæbne, der er ham beredt. Som præsterunden, som kristen kan han ikke tøjlesløst følge kærlighedens bud — den kvinde, han elsker, er en anden mands hustru. Det gamle bud: Du skal ikke begære din næstes hustru, har stået prentet med uudslættelig skrift i hans sind og været en uoverstigelig hindring. Hele hans barnetro, hans manddoms anskuelser måtte styrtes og tilintetgøres, om begæret, der truede med at sprænge alle bånd, skulle have lov til at sejre. Som kristen måtte han grue for naturen, for attræen, som måtte og skulle overvindes, om han end derved skulle henvises til »Tomheds den evige Død«. Vel kunne, om sejren over begæret blev vundet, der måske være at finde trøst i venskabet, men fremtiden — Skulda — det som bliver — ville dog blive præget af smerte og savn. Sporløst ville »den blussende svømmende Lue« ikke kunne omskaves til »Venskabs den mildere Lue«; hans skæbne ville aftegnes med følelige ar.

Medens digtets første halvdel varsler om Grundtvigs evne til at lade den nordiske mytologi og kristendommen gå op i en højere enhed, fordyber han sig i digtets sidste halvdel i samtidens lovprisning af venskabet, om end dette

venskab for ham som for så mangen anden ulykkelig elsker nok kun kan blive det nødanker, som den lidet begunstige med begærlighed har grebet efter — for kun deri at finde en mat afglans af svundne forhåbninger og falske drømme. Sluttelig søger han vennen og anråber om hans medynk, om hans trøst, og kaster dermed over sig og sin fremtid en kappe af den i hine tider så yndede og interessante »Weltschmerz«.

Hvornår Laurits Christian Huulegaard har modtaget digtet, kan ikke siges, men måske har Grundtvig selv givet ungdomsvennen og studiekammeraten det, da han sammen med Fru Steensen de Leth og sin elev Carl i november 1805 besøgte Fyn.

Laurits Christian Huulegaard blev født den 12. mts. 1779 i Brøndum Præstegård som søn af Thomas Lauritsen Huulegaard (f. 8. jul. 1742, d. 18. aug. 1800) og Wilhelmine Hedevig Antoinette Degen (f. 25. nov. 1755, d. 15. apr. 1836).

Han blev 1798 student fra Ribe Katedralskole, og ved den filosofiske prøve året efter indkaldtes han for Konsistorium og blev offentlig berømmet. Efter faderens død fortsatte han ved understøttelse fra sin slægtning, professor Jørgen Kierulf (f. 31. aug. 1757, d. 29. sep. 1810), sine studier og tog 5. jul. 1803 teologisk embedseksamen med bedste karakter. I de følgende to år var han huslærer på Nordborg på Fyn og drog derfra til hovedstaden for at studere levende sprog. Han boede på Borchs Kollegium og ernærede sig som lærer ved Det militære Institut. Ved bombardementet 1807 mistede han alle sine ejendele og blev derefter en overgang påny huslærer.

Imidlertid var Huulegaard blevet forlovet med sin kusine, Anna Louise Christine Degen (f. 3. jan. 1784, d. 21. mts. 1852). Han indstillede sig til de praktiske prøver; for sin dimisprædiken erhvervede han karakteren laud, for katekisation karakteren laud med udmærkelse og udnævn-

tes 16. jul. 1811 til sognepræst til Seden-Aasum. Han giftede sig 1811 og fik i sit ægteskab syv døtre.

24. nov. 1828 udnævntes han til sognepræst til Hagested-Gislinge og 9. mts. 1836 til Magleby-Holtug, hvor han døde 19. apr. 1848.

Huulegaard var en meget begavet mand med mange interesser. Med virkelig talent malede han større billeder med motiver fra den græske mytologi, og han var en særdeles habil kunstdrejer og gravør.

På herregårdene var han en velset gæst, skattet på grund af sin kundskabsfylde, sin interessante konversation og sin fine og taktfulde fremtræden.

Huulegaards stambog eller venskabsmindebog, der foruden Grundtvigs mindeblad indeholder adskillige blade fra præster og kendte skolefolk, er stadigt i familiens eje.